PWYLLGOR CRAFFU'R CABINET

(O Bell Trwy Teams)

<u>**Aelodau sy'n Bresennol:**</u> <u>**Dydd Mercher, 13 Ionawr 2021**</u>

Cadeirydd:	**Cynghorydd M.Harvey**
Is-gadeirydd:	**Cynghorydd S.Rahaman**
Cynghorwyr:	S.E.Freeguard, S.K.Hunt, D.Keogh, S.A.Knoyle, A.Llewelyn, S.Miller, R.Mizen, J.D.Morgan, S.Paddison, L.M.Purcell, S.H.Reynolds a/ac A.N.Woolcock
Swyddogion sy'n Bresennol:	A.Evans, A.Jarrett, H.Jenkins, C.Davies, C.Griffiths, K.Jones, C.Plowman, H.Jones, N.Pearce, R Davies, R.Turner a/ac J.Woodman-Ralph
Gwahoddedigion y Cabinet:	Cynghorwyr C.Clement-Williams, D.Jones, L.Jones, R.G.Jones, A.R.Lockyer, P.A.Rees, P.D.Richards a/ac A.Wingrave

---

1. <u>**CRAFFU CYN PENDERFYNU**</u>

Craffodd y Pwyllgor ar yr eitemau canlynol ar agenda'r Cabinet:

<u>Adroddiad Diweddaru a Monitro Cyllideb Refeniw 2020-21</u>

Cyflwynwyd Adroddiad Diweddaru a Monitro Cyllideb Refeniw 2020-21 i'r Pwyllgor a roddodd drosolwg o oblygiadau ariannol COVID-19 ar Adnoddau Ariannol y Cyngor a Chyllideb 2020/21.

Nodwyd yn yr adroddiad a ddosbarthwyd fod Llywodraeth Cymru wedi rhoi £424 mil ar gyfer colli incwm i Leoliadau'r Celfyddydau yn ystod y cyfnod rhwng mis Ebrill a mis Mehefin, a gofynnwyd sut y defnyddiwyd yr arian hwnnw. Nodwyd bod y cyngor wedi cyllidebu ar gyfer incwm drwy gydol y flwyddyn; roedd y lleoliadau wedi bod ar gau am naw mis, ac roedd staff yn disgwyl iddynt fod ar gau am dri mis olaf y flwyddyn. Soniwyd mai'r arian hwn oedd cyfanswm gwerth yr incwm y byddai'r cyngor wedi bod yn ei gynhyrchu, a oedd yn talu'r

costau felly roedd yr holl gostau wedi'u had-dalu. Ychwanegwyd nad oedd staff Lleoliadau'r Celfyddydau wedi cael eu rhoi ar ffyrlo, a'u bod wedi'u hadleoli yn lle.

Mewn perthynas â lleoliadau preswyl i blant sydd mewn perygl, nododd yr adroddiad y bu gorwariant o £385k; gofynnwyd a oedd y cyngor yn rhagweld y byddai'r angen am fwy o leoliadau preswyl yn cynyddu ymhellach. Cadarnhaodd swyddogion y bu ychydig dros ddau leoliad ychwanegol eleni; roedd y gyllideb wedi cynyddu o ddau leoliad gan fod 11 o blant wedi'u lleoli erbyn hyn ac roedd y staff yn disgwyl i'r nifer hwn aros yn debyg am beth amser. Nodwyd nad oedd y cyngor yn rhagweld angen ychwanegol am ofal preswyl a fyddai'n uwch na'r 11 a grybwyllwyd, er ei fod yn anodd asesu hyn. Roedd swyddogion yn rhagweld y byddai mwy o bwysau ar y system Plant sy'n Derbyn Gofal (PDG) o ganlyniad i effaith COVID-19; fodd bynnag, roedd disgwyl y gellid ymdrin â hyn o fewn y systemau gofal maeth, gan y byddai'r rhan fwyaf o leoliadau gofal ychwanegol mewn gofal maeth ac nid mewn gofal preswyl.

Amlygodd yr adroddiad fod cyllid Llywodraeth Cymru ar gael ar gyfer y cyfnod rhwng mis Gorffennaf a mis Mawrth, er mwyn cynyddu'r gyfradd fesul awr a dalwyd (£1 yr awr) i ddarparwyr gofal cartref a oedd yn profi costau ychwanegol oherwydd y pandemig; gofynnwyd a oedd y cynnydd mewn cyflog ar gyfer y darparwyr allanol yn unig. Nodwyd bod Llywodraeth Cymru wedi sicrhau bod gwahanol becynnau o arian ychwanegol ar gael ar gyfer gofal preswyl a gofal cartref; o ran gofal cartref, roedd y cynnydd o £1 mewn cyflogau ar gyfer y darparwyr allanol, ond byddai'r cyngor yn cael ad-daliad o £1 ar gyfer darparwyr allanol a mewnol, felly byddai'r gwasanaethau mewnol hefyd yn elwa o hyn.

Nodwyd bod gorwariant Cyfathrebu a Marchnata o £26 mil o ganlyniad i gostau ychwanegol a gafwyd oherwydd effaith COVID-19, megis arwyddion, baneri; Dim ond 25% o'r costau a oedd wedi'u hariannu gan Lywodraeth Cymru, a soniodd yr Aelodau fod y ganran hon yn siomedig. Soniodd swyddogion fod Llywodraeth Cymru wedi darparu swm sylweddol o gymorth ariannol fel y nodwyd yn yr adroddiad, ond mewn rhai achosion roeddent wedi dweud nad oeddent yn mynd i dalu'r holl gostau gan eu bod yn credu y dylai rhai o gyllidebau sylfaenol, cynlluniau wrth gefn ac adnoddau cyffredinol y cyngor gyfrannu at orwariant penodol.

Hysbyswyd yr Aelodau fod gan y Rheolwyr Gofal Cymunedol danwariant o £78 mil, a oedd yn bennaf oherwydd gostyngiad yn nifer

y taliadau a wnaed i aseswyr allanol ar gyfer asesiadau Colli Rhyddid (DoLS); gofynnwyd a oedd y rheolau ar gyfer y ceisiadau hyn wedi newid neu a oedd unigolion wedi'u hepgor yn y cyd-destun hwn, gan fod y tanwariant yn eithaf arwyddocaol. Tynnwyd sylw at y ffaith nad oedd hyn yn wir a bod COVID-19 wedi effeithio ar nifer yr asesiadau DoLS a gynhaliwyd, a adlewyrchwyd yn y tanwariant; Cadarnhaodd swyddogion y byddent yn cael gwybod manylion y rhestr aros ar gyfer yr asesiad hwn ac yn rhoi'r wybodaeth i'r Aelodau yn unol â hynny.

Yn dilyn y broses graffu, roedd y pwyllgor yn gefnogol o'r cynigion i'w hystyried gan y Cabinet.

Ymgynghoriad ar Gyllideb Ddrafft 2021/22

Cyflwynwyd Cyllideb Ddrafft ar gyfer Ymgynghoriad 2021/22 i'r Aelodau a oedd yn cynnwys cynigion cyllideb ddrafft, arbedion ariannol, gostyngiadau mewn gwasanaethau a chynigion cynhyrchu incwm; yn amodol ar gymeradwyaeth y Cabinet, cynigiwyd y byddai'r ymgynghoriad yn cael ei gynnal yn dilyn y cyfarfod ac yn para hyd at 12 Chwefror 2021.

Tynnodd y Cadeirydd sylw at y ffaith y byddai'r Pwyllgorau Craffu unigol yn cael cyfle i graffu ar feysydd o'r gyllideb ddrafft, o fewn eu cylchoedd gwaith, yn fanylach yn eu cyfarfodydd sydd i ddod.

Dywedwyd bod y cynigion a gynhwyswyd yn yr adroddiad yn ystyried y Setliad Llywodraeth Leol Dros Dro a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru yn y cyfnod cyn y Nadolig. Soniodd swyddogion fod yr adroddiad yn cynnig pennu cyllideb o £317m a oedd yn cynnwys defnyddio £3.1m o gronfeydd wrth gefn, ymgynghori ar gynnydd o 3.75% yn nhreth y cyngor a chynigion buddsoddi o tua £7.7m ar ben chwyddiant, yn bennaf er mwyn cyflawni'r cynnydd yn y galw am wasanaethau ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf; bydd angen gwneud rhagor o waith mewn perthynas â blynyddoedd ariannol yn y dyfodol, unwaith na fydd COVID-19 yn her mwyach ac ar ôl i Lywodraeth y DU gynnal ei hadolygiadau o wariant, gan roi lefelau ariannu dangosol i flynyddoedd ariannol dilynol.

Nodwyd bod setliad dros dro Castell-nedd Port Talbot yn chweched allan o'r 22 Awdurdod Lleol o ran cyfran ddiwygiedig o'r gyllideb gan Lywodraeth Cymru, fodd bynnag roedd gan Gastell-nedd Port Talbot naill ai'r ail neu'r drydedd gyfradd treth y cyngor uchaf yng Nghymru, gyda chynnydd arfaethedig o 3.75% ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf; Gofynnodd yr Aelodau sut roedd Llywodraeth Cymru yn cyfiawnhau hyn. Cadarnhaodd swyddogion fod Llywodraeth Cymru

wedi rhoi cynnydd setliad cyffredinol o 3.8% ledled Cymru; Roedd cynnydd Castell-nedd Port Talbot yn well na'r cyfartaledd, ar 4.2%. Tynnwyd sylw at y ffaith mai un o brif sbardunau'r fformiwla, i ddosbarthu'r £4.6 biliwn ar draws pob un o'r 22 Awdurdod Lleol yng Nghymru, oedd y boblogaeth; roedd poblogaeth Castell-nedd Port Talbot wedi gwella ychydig o'i chymharu â sefyllfa Cymru gyfan, a oedd yn un o'r newidiadau mawr a'r rhesymau pam yr oedd rhai Awdurdodau Lleol wedi elwa mwy nag eraill.

Gofynnodd yr Aelodau a ellid dylanwadu ar Lywodraeth Cymru i newid yr asesiad gwariant safonol fel rhan o'r setliad terfynol gan nad oedd yn diwallu anghenion rhai cynghorau ar hyn o bryd. Nodwyd bod hyn yn rhywbeth y gellid ymchwilio iddo ar gyfer y blynyddoedd i ddod; er mwyn gallu cael dylanwad gwell a chyfleoedd i gael gwell adnoddau. Soniwyd na fyddai'n fuddiol i unrhyw un geisio gwneud hyn rhwng nawr a'r setliad terfynol ar gyfer y flwyddyn ariannol hon.

Gofynnwyd i swyddogion roi sylwadau ar batrymau'r cronfeydd wrth gefn a adlewyrchwyd yn y ffigurau a ddarparwyd gan y Cyfarwyddwr Cyllid a'r Gwasanaethau Corfforaethol.

Y Flwyddyn Ariannol	Cau'r Gronfa wrth Gefn Gyffredinol	Cronfa wrth Gefn Gyffredinol fel % y Gyllideb
2018/19	£20.9m	7.4%
2019/20	£19.9m	6.9%
2020/21 (rhagolwg)	£14.6m	4.8%
2020/21 (cyllideb ddrafft)	£12m	3.8%

Esboniwyd bod COVID-19 wedi effeithio ar y rhagolwg gwreiddiol ar gyfer diwedd y flwyddyn ariannol hon (2020/21); manylwyd ar y rhagolwg newydd yn y tabl uchod. Nododd yr adroddiad rai o'r mesurau doeth yr oedd y cyngor wedi'u mabwysiadu yn ystod y blynyddoedd diwethaf, ynghyd â'r cyfraddau casglu treth y cyngor sylweddol a gyflawnwyd; roedd y cyngor wedi bod yn cyflawni cyfraddau casglu rhwng 97.9% - 98% mewn blynyddoedd blaenorol, a oedd wedi rhoi hwb i faint o arian a oedd yn cael ei gadw yn y cronfeydd wrth gefn cyffredinol. Ychwanegwyd bod hyn wedi helpu i roi'r cyngor mewn gwell sefyllfa eleni i allu cynnig, fel rhan o'r gyllideb ddrafft, ddefnyddio £3.1m arall ar gyfer y flwyddyn ariannol nesaf i alluogi'r cyngor i fod mewn gwell sefyllfa ariannol ar gyfer 2022/23,

pan ystyriwyd ystyriaethau pellach yn y broses o bennu cyllidebau ynghylch yr hyn a oedd yn fforddiadwy a blaenoriaethau'r cyngor.

Gofynnwyd a ellid rhannu union eiriad yr ymgynghoriad, a oedd yn mynd allan i'r cyhoedd fel y gallant ymateb, gyda'r Aelodau. Cytunodd swyddogion i ddosbarthu'r geiriad i'r Aelodau a thynnwyd sylw at y ffaith y byddai hefyd yn cael ei lanlwytho i wefan y cyngor. Rhoddwyd yr wybodaeth ganlynol i'r Aelodau mewn perthynas â nod yr ymgynghoriad, sef holiadur am broses bennu cyllideb y cyngor ar gyfer holiadur 2021/22, a'r mathau o faterion yr oedd yn mynd i'w codi:

- Mae’n cadarnhau bod buddsoddiad gros y cyngor yng Ngwasanaethau'r Cyngor tua £445m, a bod bwlch o £3.2m er mwyn wynebu cyllideb y flwyddyn nesaf
- Cyfeiriadau a dolenni i'r adroddiad a ddosbarthwyd i'r Pwyllgor (Cyllideb Ddrafft ar gyfer Ymgynghori 2021/22)
- Mae’n amlygu'r ffaith bod y cyngor yn ymgynghori ar ddefnyddio £3.1m o gronfeydd wrth gefn cyffredinol, yn cynyddu treth y cyngor 3.75% ac yn defnyddio mesurau cynilo a chynhyrchu incwm a gymeradwywyd eisoes gan y cyngor y llynedd (135 mil i'w defnyddio)
- Mae’n rhoi syniad o’r hyn yw cynnydd o 3.75% yn nhreth y cyngor ac yn gofyn i'r cyhoedd am eu barn am y cynnydd
- Mae’n esbonio'r cronfeydd wrth gefn cyffredinol ac yn rhoi enghreifftiau o ystyr cronfeydd wrth gefn cyffredinol a'r defnydd posib o'r £3.1m
- Mae’n gofyn am unrhyw awgrymiadau ar ffyrdd y gallai'r cyngor gynhyrchu incwm neu arbed arian.
- Mae’n gofyn a oedd unrhyw wasanaethau'r cyngor y mae unigolion yn credu y dylid eu diogelu, eu lleihau a/neu eu hatal yn gyfan gwbl
- Mae’n gofyn cwestiynau mewn perthynas â'r £7.7m o fuddsoddiadau yr oedd y cyngor yn eu gwneud ac a oedd y cyhoedd yn cytuno â hwy

Ychwanegwyd y byddai'r ymgynghoriad eleni ychydig yn wahanol oherwydd COVID-19; byddai'r cyngor yn annog y cyhoedd i ymgynghori ac ymateb i'r ymgynghoriad hwn drwy lwyfannau cyfryngau cymdeithasol a mesurau eraill.

Gofynnwyd a ellid ailystyried y cynnydd arfaethedig o 3.75% yn nhreth y cyngor ar ôl i'r ymgynghoriad ddod i ben, oherwydd yr effaith

ariannol sylweddol y mae COVID-19 wedi'i chael ar y cyhoedd. Dywedwyd bod yr holl Aelodau wedi'u cynnwys yn y broses o bennu'r gyllideb a'u bod yn cael eu hannog i gymryd rhan yn y broses hon drwy hyrwyddo'r ymgynghoriad i'w cymunedau a'u hannog i gymryd rhan, a chyflwyno gwybodaeth am awgrymiadau a syniadau wrth addasu, newid neu wella'r gyllideb.

Hysbyswyd yr Aelodau bod y cynnydd arfaethedig o 3.75% yn nhreth y cyngor yn is na'r dreth y cyngor a osodwyd ar gyfer y flwyddyn ariannol gyfredol a bod y cyngor yn gwneud ei orau i werthfawrogi'r busnesau a'r unigolion hynny y mae COVD-19 yn effeithio arnynt; roedd y cyngor wedi talu £32m hyd yma mewn perthynas â grantiau busnes ers dechrau'r feirws. Ychwanegwyd nad oedd unrhyw doriadau wedi'u cynnig yn y gyllideb ac un o'r blaenoriaethau oedd gwella setliadau o fewn adrannau unigol; dyma'r tro cyntaf i'r cyngor gymryd swm sylweddol o arian allan o gronfeydd wrth gefn er mwyn gwneud iawn am y setliadau anghyfiawn a oedd wedi bod ar waith ers peth amser.

Cafwyd trafodaeth mewn perthynas â'r cronfeydd wrth gefn ac a oedd unrhyw oblygiadau yn seiliedig ar yr hyn a gynigiwyd. Dywedodd swyddogion mai swm y cronfeydd wrth gefn a ragwelwyd ar gyfer diwedd eleni oedd £14.6m (4.8%), ac os bydd y cyngor yn cael ad-daliadau colli incwm ychwanegol gan Lywodraeth Cymru, gall y sefyllfa honno wella; gofynnwyd yn ddiweddar i'r cyngor baratoi hawliad incwm a gollir ar gyfer y chwarter a ddaeth i ben ym mis Rhagfyr ac roedd arwyddion y gellid gwneud cais pellach ar gyfer y chwarter nesaf sydd i ddod. Nodwyd y bydd yr archwilwyr allanol am weld cynlluniau'r cyngor ar gyfer cyllideb gynaliadwy yn y dyfodol o 2022/23; nid oedd Llywodraeth y DU wedi cyhoeddi ei hadolygiad o wariant ar gyfer lefelau ariannu y tu hwnt i 2022, y gobaith yw y byddai'r wybodaeth honno ar gael ar ddiwedd yr haf/ddechrau'r hydref a bydd gwaith yn cael ei wneud gan swyddogion a'r Cabinet dros yr haf i geisio datblygu strategaethau i gael cyllidebau gytbwys o 2022/23 ymlaen. Ychwanegodd swyddogion nad oeddent yn disgwyl unrhyw heriau gan archwilwyr yn seiliedig ar y cynigion yr oedd y cyngor yn eu cyflwyno i'r Cabinet a'r cyhoedd, fel rhan o'r broses ymgynghori. Tynnwyd sylw at y ffaith bod archwilwyr allanol ac eraill wedi datgan o'r blaen fod unrhyw gyfradd o tua 3-5% yn briodol i gynghorau ei chael, a bod y gyfradd o tua 3.8% a ragwelwyd erbyn diwedd y flwyddyn nesaf yn golygu bod Cyngor Castell-nedd Port Talbot o fewn y lefel briodol honno; fodd bynnag, roedd angen gwneud gwaith ychwanegol yn ddi-oed ar gyfer 2022/23 gan na allai'r

cyngor barhau i gymryd £3.1m o gronfeydd wrth gefn o flwyddyn i flwyddyn.

Diolchodd y Pwyllgor i holl staff y Gwasanaethau Cyllid am eu gwaith drwy gydol pandemig COVID-19.

Yn dilyn y broses graffu, roedd y pwyllgor yn gefnogol o'r cynigion i'w hystyried gan y Cabinet

2. **BLAENRAGLEN WAITH**

Nododd y Pwyllgor Flaenraglen Craffu'r Cabinet ar gyfer 2020/21.

3. **MYNEDIAD I GYFARFODYDD**

PENDERFYNWYD: Gwahardd y cyhoedd yn unol ag Adran 100A (4) a (5) o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 o'r eitemau busnes canlynol a oedd yn cynnwys datganiadau posib o wybodaeth eithriedig, fel a ddiffinnir ym Mharagraff 14 ac Adran 4 o Atodlen 12A y Ddeddf uchod.

4. **CRAFFU EITEM/EITEMAU PREIFAT CYN PENDERFYNU**

Craffodd y Pwyllgor ar yr eitem breifat ganlynol ar agenda'r Cabinet:

Darparu Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr

Cyflwynwyd adroddiad preifat i'r Aelodau ar Ddarparu Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl ar gyfer Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr.

Yn dilyn craffu, roedd y pwyllgor yn gefnogol o'r cynnig i'w ystyried gan Fwrdd y Cabinet.

CADEIRYDD

Mae’r dudalen hon yn fwriadol wag